

Droga św. Jakuba na pograniczu Polsko-Słowackim – stan obecny i perspektywy rozwoju

Wprowadzenie

W 2015 r. miłośnicy Drogi św. Jakuba, caminowicze oraz czciciele św. Jakuba w Polsce będą świętować 10. rocznicę otwarcia pierwszego, polskiego odcinka *Camino de Santiago* – Dolnośląskiej Drogi św. Jakuba. W latach 2005–2014 długość oznakowanych Szlaków Jakubowych w Polsce przekroczyła już ponad 5300 km (stan na 31 grudnia 2014 r.). Od kilku lat trwają także prace nad oznakowaniem pierwszych odcinków Drogi św. Jakuba (*Jakubská cesta*) na Słowacji. Już w 2011 r. przeprowadzono pierwsze konsultacje dotyczące oznakowania słowackiego odcinka *Camino de Santiago*, w których uczestniczyli pracownicy naukowcy Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Katedry Geografii i Regionalnego Rozwoju Uniwersytetu Konštantína Filozofa w Nitrze oraz członkowie Bractwa św. Jakuba w Więclawicach Starych agregowanego do Ogólnoświatowego Bractwa św. Jakuba w Santiago de Compostela. W 2012 roku w prace nad oznakowaniem Drogi św. Jakuba na Słowacji włączyli się miłośnicy *Camino de Santiago* oraz osoby, które pielgrzymowały Szlakiem Jakubowym w Hiszpanii. W maju 2014 r. biskup katolicki obrządku bizantyjsko-słowackiego Milan Lach SJ otworzył w Lewoczy pierwszy słowacki odcinek *Camino de Santiago – Jakubskiej Cesty*, prowadzący z Koszyc przez Kojšovską Halę (Kojšovská hoľa), Zamek Spiski do Lewoczy. W dniu 14 listopada 2014 r. biskup Milan Lach poświęcił dalszy odcinek szla-

ku – z Lewoczy przez Kieżmark, Podolíneć, Vyšné Ružbachy, Stráňany do Czerwonego Klasztoru¹.

W prezentowanym opracowaniu dokonano prezentacji odcinków Drogi św. Jakuba na Pograniczu Polsko-Słowackim. Przedstawiono także zarys kultu św. Jakuba oraz projekt wytyczenia nowych Szlaków Jakubowych na Słowacji.

1. Kult św. Jakuba Apostoła i pierwsze odcinki *Camino de Santiago* na Słowacji

Współczesny ruch pielgrzymkowy na Słowacji, w porównaniu do państwa w Polsce, ma wyraźnie odmienną rangę. Słowackie ośrodki pielgrzymkowe rejestrują ożywiony ruch pielgrzymkowy jedynie w kilku wybranych dniach roku – związanych z uroczystościami odpustowymi przypadającymi zazwyczaj w miesiącach letnich. W słowackiej pobożności ludowej dominujące znaczenie przypisuje się kultowi maryjnemu – zwłaszcza nabożeństwu Matki Bożej Siedmiobolesnej – głównej patronki Słowacji. Z tego też względu większość słowackich sanktuariów poświęcona jest Najświętszej Maryi Pannie. Pielgrzymki piesze na Słowacji należą już do rzadkości. Tradycje pieszego państwa zachowały się przede wszystkim w Lewoczy (*Mariánska hora*), w Brezovej (pielgrzymka z Vršatca do kaplicy Matki Bożej Królowej na Brezovej), a także w Sanktuarium Matki Bożej Litmanowskiej w Litmanowie, powstałym w miejscu objawień Matki Bożej w 1990 r. W ostatnich latach przyjął się także zwyczaj pielgrzymowania na rowerach m.in. do sanktuarium św. Cyryla i Metodego w Nitrze² oraz do romańskiej kaplicy św. Jana Chrzciciela w Sedmerovec (parafia Bolešove)³. Badania dotyczące zagadnień związanych z pielgrzymowaniem i turystyką religijną na Słowacji prowadzili m.in. A. Krogmann (2003, 2005, 2007, 2009), J. Veselovský (2013, 2014), M. Nemčíkova (2005, 2007), D. Oremusova (2009), a także V. Kandráčová i A. Dubcová (2011)⁴.

Kult św. Jakuba Starszego na Słowacji jest obecnie znikomy i obejmuje w zasadzie wąską grupę mieszkańców parafii w których znajdują się świątynie pod wezwaniem Apostoła. Sieć kościołów pw. św. Jakuba Star-

¹ www.jakubskacesta.wbl.sk [pozyskano 15 XII 2014 r.].

² Por. www.slovenskyorol.sk/view.php?navezclanku=orolska-cyklisticka-put-na-sviatok-sv-cyrila-a-metoda-5-7-2012&cisloclanku=2012070001 [pozyskano 1 IX 2014 r.].

³ Por. www.zteplickynavrsatec.sk/index.php?page=putnici-vrsatec [pozyskano 1 IX 2014 r.].

⁴ Wykaz prac wymienionych Autorów zebrano w bibliografii.

Bobrov
(okres Námestovo)

Dolné Vestenice
(okres Prievidza)

Hronské Kosihy
(okres Levice)

Jakubov
(okres Malacky)

Jakubovany
(okres Liptovský Mikuláš)

Lechnica
(okres Kežmarok)

Smolinské
(okres Senica)

Tužina
(okres Prievidza)

Veľký Šariš
(okres Prešov)

Volkovce
Zlaté Moravce

Záhorská Nová Ves
Malacky

Ryc. 1. Ikonografia św. Jakuba w herbach gmin na Słowacji. Źródło: www.e-obce.sk/erby.html [pozyskano 15 XII 2014 r.].

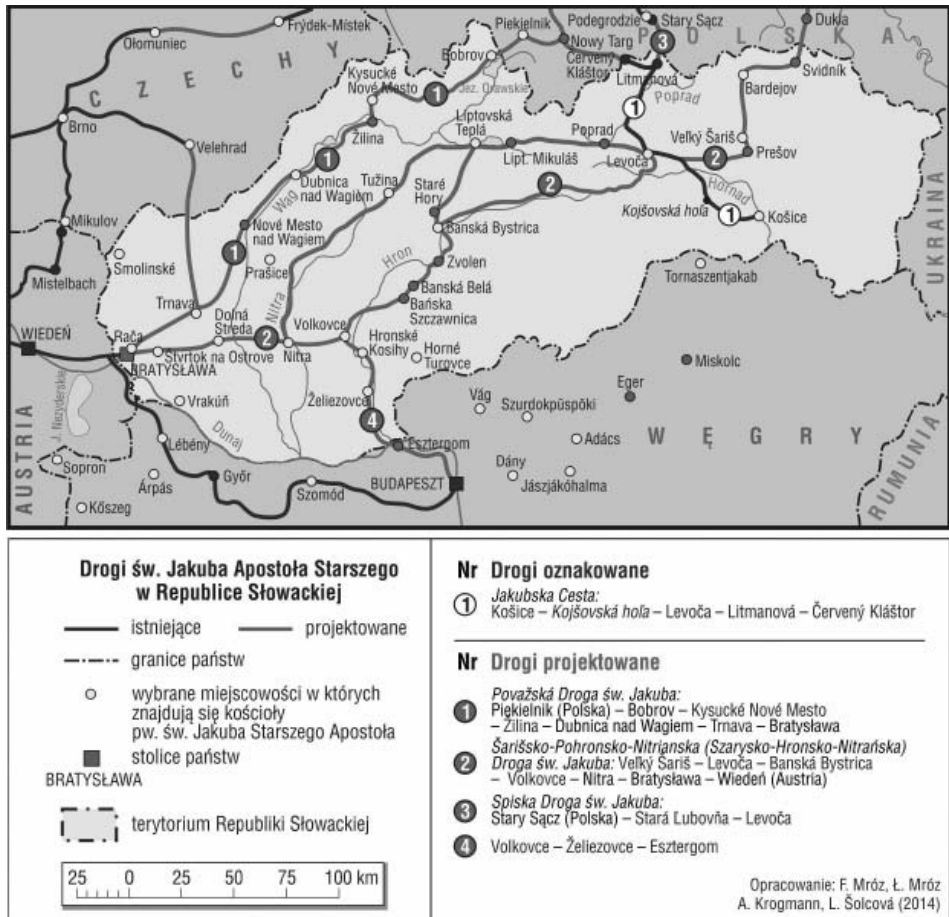
sze go Apostoła jest więc podstawowym kryterium przy opracowywaniu koncepcji przebiegu Drogi św. Jakuba na Słowacji. Według *Katalogu patroniów na Słowacji* opracowanych przez V. Judáka i Š. Poláčik⁵, obecnie w Republice Słowacji, kościoły pw. św. Jakuba znajdują się w 31 miejscowościach: Ábelová, Banská Bystrica, Bardejov, Bobrov, Bratislava, Čaka-

⁵ V. Judák, Š. Poláčik, *Katológ patronií na Slovensku*, Wyd. Rímskokatolícka Cyrilometodská Bohoslovecká fakulta UK, Bratislava 2009.

ny-Štvrtok na Ostrove, Dolná Streda, Dubnica nad Váhom, Dunajská Streda, Horné Turcovce, Hronské Kosihy, Jakubovany, Košice, Kysucké Nové Mesto, Lenartov, Levoča, Liptovská Huta, Nitra, Nová Keľča, Prašice, Senné, Smolinské, Štvrtok na Ostrove, Trebeľovce, Trnava, Tužina, Veľký Grob, Veľký Šariš, Volkovce, Vrakúň, Želiezovce. Nie wielka liczba tych świątyń i rozproszenie w różnych regionach Słowacji stanowi poważny problem w wytyczeniu słowackich odcinków *Camino de Santiago*.

Jako alternatywę do „zagęszczania” Jakubowych miejsc na Słowacji stanowić mogą toponimy tj. nazwy miejscowe. W Republice Słowackiej znajduje się 7 miejscowości, których nazwa pochodzi od imienia Jakuba (przy czym nie musi nawiązywać do św. Jakuba Starszego Apostoła). Są to: Chminianske Jakubovany (okres/powiat Prešov), Jakubovany (okres Prešov), Jakubany (okres Stará Lubovňa), Jakubov (okres Malacky), Jakubova Voľa (okres Sabinov), Jakubovany (okres Sabinov) i Jakubovany (okres Liptovský Mikuláš).

Kolejnym, bardzo istotnym elementem, który należy na pewno uwzględnić przy oznakowaniu szlaku pielgrzymkowego do Composteli na Słowacji są źródła heraldyczne. Po 1989 r., wiele gmin na Słowacji, jako wyraz swojej tożsamości podjęło uchwały ustanawiające własne herby. Postać św. Jakuba – odzianego w długi płaszcz, w kapeluszu na głowie oraz trzymającego w dłoni kij pielgrzymi z buklakiem na wodę, księgę lub muszlę – występuje obecnie w herbie 11 gmin słowackich (ryc. 1). W pięciu gminach z tej grupy – tj. Bobrov (okres Námestovo), Hronské Kosihy (okres Levice), Smolinské (okres Senica), Tužina (okres Prievdza) i Veľký Šariš (okres Prešov) – znajdują się kościoły pw. św. Jakuba Starszego Apostoła. Atrybuty związane ze szlakiem pielgrzymkowym do Santiago de Compostela, postać pielgrzyma compostelańskiego lub św. Jakuba Apostoła występuje również w heraldyce gmin: Dolné Vestenice (okres Prievdza), Lechnica (okres Kežmarok) a Záhorská Ves (okres Malacky) oraz Jakubov (okres Malacky) i Jakubovany (okres Liptovský Mikuláš). W herbach gmin Záhorská Ves oraz Volkovce zamieszczono muszlę z rodziny *Pecten maximus L.* – tzw. „muszlę pielgrzymią św. Jakuba” najpopularniejszy atrybut pielgrzyma podążającego do Composteli. Więcej Świętojakubskich wątków na Słowacji wciąż czeka na szczegółowe badania terenowe i identyfikację. Dotyczy to przede wszystkim ikonografii św. Jakuba i atrybutów pielgrzymów compostelańskich w obiektach sakralnych, a także znalezisk muszli pielgrzymiej św. Jakuba w średniowiecznych grobach. Przytoczone powyższe fakty pozwalają jednak na nakreślenie przebiegu projektowanych odcinków Drogi św. Ja-

Ryc. 2. Droga św. Jakuba na Słowacji (stan na 31 grudnia 2014 r.). Opracowanie: F. Mróz, Ł. Mróz, A. Krogmann, L. Šolcová (2014)

kuba na Słowacji, które łączyłyby się z siecią *Camino de Santiago* w Austrii, Czechach, Polsce i na Węgrzech.

Warto zwrócić jeszcze uwagę na jeden bardzo ważny – a w perspektywie oznakowania słowackich odcinków Drogi św. Jakuba kluczowy – fakt związany z kultem św. Jakuba na Słowacji, a mianowicie na rozwój ruchu pielgrzymkowego Słowaków do grobu św. Jakuba w Composteli w ostatnim dziesięcioleciu. W 2014 r. w *Oficina de Acogida al Peregrino de Santiago de Compostela* zarejestrowano 608 Słowaków (0,26% ogółu *caminowiczów*), co stanowi 8-krotny wzrost w stosunku do 2004 r., kiedy w Biurze Pielgrzymkowym w Composteli odnotowano tylko 76 osób

Ryc. 3. Przebieg projektowanej Drogi św. Jakuba i szlaku Sługi Bożego ks. Biskupa Jana Vojtassaka na Pograniczu Polsko-Słowackim. Źródło: Jašicová, S., *Regionálny rozvoj obce Zakamenné. Diplomová práca*, Nitra 2011. Archiwum Fakulta prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

z Słowacji⁶. Pomimo braku tradycji pielgrzymek compostelańskich i ni-
kłego kultu św. Jakuba na Słowacji, mieszkańcy tego kraju zaliczani są
obecnie – wspólnie z Polakami, Czechami i Węgrami do najliczniejszej
grupy pątników Jakubowych pochodzących z krajów Europy Środko-
wo-Wschodniej.

Obecnie na etapie realizacji są dwa główne słowackie odcinki *Cami-
no de Santiago* (ryc. 2). Pierwszym z nich jest *Považsko-Bratislavská Droga
św. Jakuba*, która będzie przedłużeniem oznakowanej na terytorium Pol-
ski *Podhalańsko-Orawskiej Drogi św. Jakuba*. Szlak ten będzie przebiegał od
przejścia granicznego Winiarczykówka-Bobrov do miejscowości Bobrov
w której znajduje się kościół pw. św. Jakuba Apostoła Starszego, a na-
stępnie w kierunku zachodnim do Kysuckého Nového Mesta i **stąd do
Žyliny. Z Žyliny szlak jakubowej muszli zostanie poprowadzony Do-
liną Wagu**, przez Dubnicę nad Wagiem (kościół św. Jakuba) i Nowe Mia-
sto nad Wagiem do Bratysławy⁷. Pierwszy odcinek szlaku – z Nowego
Targu przez Bobrov, Klin do Zakamiennego Klina (słow. *Zákamenné*) –
ma upamiętniać postać Sługi Bożego ks. biskupa Jana Vojtassaka (bp Ján
Vojtaššák 1877–1965) – czołowej postaci słowackiego Kościoła w czasie
reżimu komunistycznego (ryc. 3).

⁶ www.oficinadelperegrino.blogspot.com.es/2015/01/estadisticas-de-la-peregrina-cion-en-el.html oraz <http://www.peregrinossantiago.es/esp/wp-content/uploads/infor-mes/peregrinaciones2004.pdf> [pозyskano 15 X 2014 r.].

⁷ Por. F. Mróz, Ł. Mróz, *Geneza i rozwój Drogi św. Jakuba w państwach Grupy Wyszeh-radzkiej*, [w:] P. Sadowski (red.), *Rozwój turystyki kulturowej i przyrodniczej na pograniczu polsko-słowackim*, Wyd. PPWSZ Nowy Targ, 2012, s. 123-132.

Drugi z projektowanych Szlaków Jakubowych na Słowacji to *Szarysko-Spiska Droga św. Jakuba* (Šarišsko-Spišská) rozpoczynać się będzie w Bardejowie, skąd prowadzi będzie w kierunku południowym, do liczącego ponad 4 tys. mieszkańców miasta Veľký Šariš (Wielki Szarysz) w kraju preszowskim. W Wielkim Szaryszu znajduje się XIII-wieczny, gotycki kościół pw. św. Jakuba Starszego Apostoła. Warto zaznaczyć, że w herbie miasta umieszczono postać św. Jakuba – pielgrzyma trzymającego w prawej ręce kij z bukłakiem na wodę, zaś w lewej dłoni torbę zawieszoną na prawym ramieniu. Z Wielkiego Szarysza szlak zostanie poprowadzony do Lewoczy słynącej z największego na Spiszu kościoła pw. św. Jakuba, a w nim najwyższego gotyckiego ołtarza na świecie (18,62 m wys.) również poświęconego św. Jakubowi Starszemu. W Lewoczy szlak ten będzie się łączył z pierwszym oznakowanym słowackim odcinkiem Drogi św. Jakuba prowadzącym z Koszyc do Czerwonego Klasztoru. Z Lewoczy Šarišsko-Spišská Droga św. Jakuba zostanie poprowadzona przez następujące miejscowości: Staré Hory (znane na Słowacji sanktuarium maryjne), Bańską Bystrycę, Volkovce, Nitre, Dolná Streda, Štvrtok, aż do stolicy Słowacji – Bratysławy, a następnie do Wiednia. Projektowane są także alternatywne odcinki tego szlaku. Pierwszy prowadzi będzie z miejscowości Volkovce do gotyckiego kościoła św. Jakuba w Želiezovcach⁸, a następnie przez Biňu⁹ (z rotundą z XII w.) do węgierskiego Esztergomu i kończyć się będzie w Budapeszcie. Drugi z kolei, ma zostać oznakowany z Preszowa przez Koszyce również do Węgier.

Jak już wspomniano we wstępie, pierwszy odcinek Drogi św. Jakuba na Słowacji został otwarty 15 maja 2014 r. Szlak ten został wytyczony w opraciu o istniejące szlaki turystyczne. Droga prowadzi z Koszyc przez Kojšovską Hałę (Kojšovská hoľa), Zamek Spiski (Spišský hrad), Spiską Kapitułę (Spišská kapitula), Lewoczę, Kieżmark, Podolíнец, Vyšné Ružbachy, Straňany do Czerwonego Klasztoru¹⁰. W ciągu lata 2014 r. szlak ten przemierzyło 150 caminowiczów z 12 krajów¹¹. Obecnie trwają konsultacje nad przedłużeniem tego odcinka *Camino de Santiago* na terytorium Polski. Jednym z projektów jest koncepcja, aby szlak ten prowadził z Czerwonego Klasztoru do Nowego Targu, gdzie będzie łączył się z *Podhalańsko-Orawską Droga św. Jakuba*.

⁸ A. Krogmann, *Aktuálne možnosti využitia územia Nitrianskeho kraja z hľadiska cestovného ruchu*, Nitra 2005, s. 218.

⁹ A. Krogmann, *Religiózný cestovný ruch v Nitrianskom kraji*, Nitra 2007, s. 99.

¹⁰ www.jakubskacesta.wbl.sk [pozyskano 15 XII 2014 r.].

¹¹ www.jakubskacesta.eu/site/page?view=aktuality [pozyskano 15 XII 2014 r.].

2. Polskie odcinki Drogi św. Jakuba na Pograniczu Polsko-Słowackim

Rozpoczęte w 2012 r. konsultacje i prace nad wytyczeniem *Podhalańsko-Orawskiej Drogi św. Jakuba* nie przyniosły jak dotąd oczekiwanego sukcesu. Planowany szlak rozpoczynać się będzie w Nowym Targu, skąd wzdłuż nowej ścieżki rowerowej poprowadzony zostanie do Czarnego Dunajca, a następnie do kościoła św. Jakuba w Piekielniku. Na tym odcinku pielgrzymi będą mieli także okazję dotrzeć, dzięki krótkiemu szlakowi dojściowemu, do sanktuarium Matki Bożej Królowej Podhala w Ludźmierzu. Z kościoła św. Jakuba w Piekielniku *Podhalańsko-Orawska Droga św. Jakuba* zostanie poprowadzona przez Lipnicę Wielką na Orawie do przejścia granicznego Winiarczykówka-Bobrow na granicy polsko-słowackiej. Tu, jak już wspomniano połączy się ze słowackim odcinkiem *Camino de Santiago* tj. *Povażsko-Bratislavská Droga św. Jakuba*.

Jedynym jak dotąd otwartym odcinkiem Drogi św. Jakuba na Pograniczu Polsko-Słowackim jest *Beskidzka Droga św. Jakuba*. Szlak ten prowadzi ze Starego Sącza do Frydka Mistka w Czechach i ma długość 319 km (z czego 271 na terenie Polski). Droga poprowadzona została na niektórych odcinkach **Małopolskiego Szlaku Papieskiego, przebiegając m.in. przez Kalwarię Zebrzydowską, Wadowice, Groń Jana Pawła II**. Na terenie Czech szlak pokrywa się z fragmentami **Drogi św. Cyryla i Metodego**.

Beskidzka Droga św. Jakuba składa się z siedmiu odcinków:

- I. Stary Sącz–Podegrodzie–Limanowa–Rozdziele–Radziechowice–Myślenice (109 km).
- II. Myślenice–Sułkowice–Lanckorona–Kalwaria Zebrzydowska–Wadowice (50 km).
- III. Wadowice–Rzyki–Groń Jana Pawła II–Ślemień–Rychwałd–Żywiec–Szczyrk (74 km).
- IV. Szczyrk–Górki Wlk.–Skoczów–Simoradz (32 km).
- V. Simoradz–Cieszyn (granica państwa)–Horni Domaslavice–Frydek Mistek (54 km).
- VI. Frydek Mistek–Novy Jicin–Hranice–Lipnik n/ Bečvou (80 km).
- VII. Lipnik n/Bečvou–Lipany–Olomouc (Ołomuniec) (89 km).

Beskidzka Droga św. Jakuba jest szlakiem, który tylko na odcinku początkowym jest związana z Pograniczem Polsko-Słowackim. W znacznie większym zakresie szlak ten wiąże się z Pograniczem Polsko-Czeskim. Należy jednak podkreślić, że w perspektywie planowanego połączenia tego odcinka ze *Spiską Droga św. Jakuba* wzrośnie międzynarodowa ranga tego szlaku.

Beskidzka Droga św. Jakuba jest połączeniem lokalnych szlaków pątnicznych prowadzących do sanktuariów beskidzkich i pogórza (Kalwaria Zebrzydowska, Limanowa, Wadowice, Groń Jana Pawła II, Ślemień – „Jasna Górka”, Rychwałd, Szczyrk (sanktuarium św. Jakuba oraz sanktuarium maryjne „na Górcę”), Skoczów, Cieszyn, Frydek-Mistek i Ołomuńiec).

Na szlaku znajdują się cztery kościoły parafialne pw. św. Jakuba Starszego Apostoła: w Podegrodziu k. Starego Sącza, Rozdzielu, Raciechowicach, Rzykach i Simoradzu oraz dwa kościoły filialne pw. św. Jakuba – w Myślenicach i w Szczyрку. Pielgrzymi, wędrując tym szlakiem mają okazję spotkać również figury św. Jakuba – przy sanktuarium w Szczyрку oraz w Szczyрку – Biła (na przełęczy Karkoszczonek), gdzie figura znajduje się na terenie schroniska Chata Wujka Toma.

Uroczystości otwarcia Beskidzkiej Drogi św. Jakuba z Szczyрку przez Karkoszczonekę, Błatnią, Górki Wielkie i Skoczów do Simoradza (30 km) miały miejsce w Szczyрку w dniach 7–8 października 2011 r. Zbiegły się one z dziękczynieniem za ustanowienie przez ks. biskupa Tadeusza Rakoczego Lokalnego Sanktuarium św. Jakuba w Szczyрку (dekret z 12 kwietnia 2011 r.). Droga ta powstała dzięki ogromnemu zaangażowaniu parafian i członków Bractwa św. Jakuba w Szczyрку i Simoradzu oraz miłośników *Camino de Santiago* w Beskidzie Śląskim i Beskidzie Żywieckim. Głównym inicjatorem oznakowania tego szlaku, znakarzem, opiekunem, a także autorem przewodnika jest Dagobert Drost z Bractwa św. Jakuba w Szczyрку.

Warto podkreślić, że Bractwo św. Jakuba Apostoła Starszego w Szczyрку jest filią Bractwa św. Jakuba z siedzibą w Jakubowie. Bractwo powstało 29 listopada 2008 roku z inicjatywy ks. kustosza sanktuarium św. Jakuba w Szczyрку – ks. Andrzeja Loranca. Funkcję prezesa pełni p. Kazimierz Kruczek. Przyjęcie członków do Bractwa odbyło się 21 stycznia 2009 r. Bractwo z własnych składek zakupiło sztandar z wizerunkiem św. Jakuba. W 2010 r. zawiązane zostało Bractwo św. Jakuba w Simoradzu. Rok później została zawiązana grupa młodzieżowa Bractwa. Jednym z charakterystycznych atrybutów simoradzkiego Bractwa jest figura św. Jakuba, która zabierana jest podczas wyjazdów i pielgrzymek. Pielgrzymi z Simoradza przemierzali z nią również *Camino de Santiago* w Hiszpanii, docierając do grobu św. Jakuba w Santiago de Compostela.

W 2011 r. członkowie Bractwa św. Jakuba w Szczyрку oznakowali kolejny, ponad 80-kilometrowy odcinek *Beskidzkiej Drogi św. Jakuba* prowadzący z Wadowic przez Rzyki, Groń Jana Pawła II, Ślemień, Rychwałd, Żywiec do Szczyрку. Następne odcinki tego Jakubowego Szlaku otwarto: 21 kwietnia 2012 r. (odcinek: Rychwałd–Żywiec–Pietrzykowice–

Szczyrk), 20 lipca 2012 r. (szlak prowadzący z Koconia przez Ślemień do Rychwałdu) oraz 3 sierpnia 2013 r. (szlak prowadzący z Simoradza do Frydek-Mistek w Czechach; 56 km).

Charakterystyczne jest oznakowanie tego odcinka Jakubowego Szlaku w postaci białej muszli z czerwonym mieczo-krzyżem na niebieskim tle. Zostało ono zastosowane przez Bractwo św. Jakuba w Szczyрку. Od schroniska PTTK na Błatniej opiekę nad szlakiem i oznakowaniem sprawuje Bractwo św. Jakuba w Simoradzu.

Wiosną 2014 r. oznakowano odcinek z Myślenic do Wadowic, a w październiku 2014 r. ze Starego Sącza do Myślenic. Oficjalne otwarcie tych odcinków planowane jest w 2015 r.

Planowane jest oznakowanie dalszego fragmentu Beskidzkiej Drogi św. Jakuba na terytorium Czech – z Frydka Mistka do Ołomuńca gdzie połączy się z odcinkiem biegnącym dalej przez Brno, Český Krumlov, Bawarię, Austrię, Liechtenstein, Szwajcarię i Francję do Santiago de Compostela. W Ołomuńcu połączy się również odcinek Śląsko-Morawskiej Drogi św. Jakuba oznakowanej z Opawy przez Hradec nad Moravicí.

Podsumowanie

Droga św. Jakuba – *Camino de Santiago* jest obecnie najdłuższym i najbardziej znanym szlakiem pielgrzymkowym i kulturowym w Europie. W ostatnim dziesięcioleciu w państwach Europy Środkowo-Wschodniej, w tym zwłaszcza w Polsce obserwuje się jego ogromny rozwój. Od kilku lat szlak ten jest także wytyczany i znakowany m.in. w Czechach, na Słowacji, Węgrzech, a także na Litwie i w Obwodzie Kaliningradzkim. Również na terenie Ukrainy powstaje projekt wytyczenia *Lwowskiej Drogi św. Jakuba Via Regia*, która ma połączyć Lwów i przejście polsko-ukraińskie Medyka/ Szeginie.

W latach 2005–2014 na terenie Polski oznakowano blisko 5500 km Jakubowego Szlaku. Łącznie, oficjalnie otwarto 26 polskich odcinków Drogi św. Jakuba. W najbliższym miesiącach, w naszym kraju zaplanowane są otwarcia kolejnych odcinków *Camino de Santiago*, którymi jak przed wiekami do grobu św. Jakuba Starszego Apostoła w Santiago de Compostela pielgrzymować będą osoby, aby odnowić i umocnić swą wiarę oraz w wyrazisty sposób świadczyć o duchowych korzeniach Starego Kontynentu¹².

¹² Por. *Oreǳie Ojca Świętego Benedykta XVI z okazji inauguracji Roku Świętego w Santiago de Compostela*. Źródło: <http://centrodeperegrinacion.wordpress.com> [pозyskano 12.10.2011 r.].

Od kilku lat trwają również intensywne prace związane z wytyczeniem Drogi św. Jakuba na Pograniczu Polsko-Czeskim i Polsko-Słowackim. Polskie odcinki Szlaku Jakubowego w naturalny sposób zwracają się w kierunku południowo-zachodnim i na terenie tychże państw stwarzają perspektywy dalszej kontynuacji, w kierunku Santiago de Compostela.

Szczególna współpraca widoczna jest we wspólnych inicjatywach Polski i Czech, już od 2008 r., kiedy powstała Żytawska Droga św. Jakuba. Prace nad wytyczeniem odcinków na Pograniczu Polsko-Czeskim poprzedzona była badaniami i kwerendą materiałów historycznych dotyczących przebiegu szlaków pątniczych i historycznych. Tezy i informacje na ten temat wygłoszono m.in. na Konferencji Naukowej „Droga św. Jakuba w woj. opolskim”, która odbyła się w dniach 16-18 października 2012 r. w Głuchołazach i Ołomuńcu¹³.

Podobnie rozpoczęła się współpraca w projektowaniu Drogi św. Jakuba na Pograniczu Polsko-Słowackim, w którą włączyło się aktywnie środowisko akademickie – pracowników naukowych z Nitry i Krakowa. Niestety projekty rozpoczęte w 2011 r. cały czas są na etapie planowania i nie osiągnęły do tej pory realizacji. Wpływ na to ma niewątpliwie nikły kult św. Jakuba na Słowacji i brak w tym kraju tradycji pielgrzymowania do Santiago de Compostela. Brakuje również włączenia się lokalnych społeczności w idee znakowania szlaku, w tym przede wszystkim zaangażowania i poparcia tych działań przez duszpasterzy.

W 2014 r. na Słowacji z inicjatywy caminowiczów powstał niezależnie od ww. wspólnych planów odcinek *Jakubskiej Cesty* z Koszyc do Czerwonego Klasztoru. Stwarza to perspektywę do dalszego przedłużenia Jakubowego Szlaku w kierunku Nowego Targu, a także wytyczenia Szlaku wzdłuż historycznego Traktu Węgierskiego z terenu woj. podkarpackiego przez Przełęcz Dukielską do Bardejowa, a następnie do Lewoczy. Tak zaprojektowany szlak połączyłby zarazem *Drogę św. Jakuba Via Regia* – jeden z najważniejszych odcinków w południowo-wschodniej Polsce i co za tym idzie stworzył transgraniczną – trójstronną współpracę pomiędzy Polską, Ukrainą i Słowacją.

Wspólne kontakty oraz założone cele w stosunku do przebiegu zaplanowanych odcinków na Pograniczu Polsko-Słowackim roją na przyszłość. Niewątpliwie w idee te po stronie polskiej czynnie włączają się członkowie Bractw św. Jakuba z Więclawic Starych, Szczyrku i Przeworska.

¹³ S. Sittek, N. Widok, *Drogi Jakubowe i inne szlaki pątnicze w Polsce i Czechach*, Opole 2012.

The Way of St. James in the borderland between Poland and Slovakia - the current state and prospects for development

Summary

The presented study provides a description of stretches of the Way of St. James in the borderland between Poland and Slovakia. It also includes an overview of the cult of St. James and presents a project to mark out new St. James' Routes in Slovakia.

Since 2011, there have been carried out works related to marking the Way of St. James in the borderland between Poland and Slovakia, actively participated by academics of Nitra and Krakow, as well as members of the Society of St. James in Więclawice Stare, Szczyrk and Przeworsk. Regrettably, projects launched in 2011 are still in the planning stage and have not been implemented yet. Undoubtedly, it results from the fact that the cult of St. James is not very popular in Slovakia, and there is no tradition of going on pilgrimages to Santiago de Compostela in this country. Local communities have not been engaged in the idea of marking the route; in particular, there have been no support for and involvement in these activities on the part of priests.

Independently of the projects referred to above, on the initiative of Camino pilgrims, a stretch of the Way of St. James from Košice to the Red Monastery was created in Slovakia in 2014. It offers a prospect of a further extension of the St. James Route towards Nowy Targ, as well as of marking the track along the historic Hungarian Route from the Podkarpackie Province, through the Dukla Pass to Bardejov, and then to Lewocza. At the same time, the so-designed trail would connect the Via Regia Way of St. James, one of the most important sections in the south-eastern Poland, and thus create a cross-border, tripartite cooperation between Poland, Ukraine and Slovakia.

*Franciszek Mróz, dr
Instytut Geografii Uniwersytet Pedagogiczny Kraków
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa Nowy Targ
Bractwo św. Jakuba Starszego Apostoła Więclawice Stare
Archicofradia Universal del Apóstol Santiago*

*Łukasz Mróz, mgr
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ Kraków
Bractwo św. Jakuba przy Sanktuarium Grobu Bożego w Przeworsku*

*Alfred Krogmann, dr hab.
Univerzita Konštantína Filozofa Nitra*

*Lucia Šolcová, dr
Univerzita Konštantína Filozofa Nitra*

Bibliografia

- Jašicová, S., *Regionálny rozvoj obce Zakamenné. Diplomová práca*, Nitra 2011. Archiwum Fa-
kulta prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.
- Judák V., Poláčik Š., *Katalóg patrocínii na Slovensku*, Wyd. Rímskokatolícka Cyrilometodská
Bohoslovecká fakulta UK, Bratislava 2009.
- Kandráčová V., Dubcová, A., *Lokalizačné predpoklady religiózneho turizmu v FMR Prešov*,
„Geografické Štúdie“, r. 15, t. 1, 2011, s. 4-22.
- Krogmann A., *Aktuálne možnosti využitia územia Nitrianskeho kraja z hľadiska cestovného ru-
chu*, Nitra 2005.
- Krogmann A., *Religiózný cestovný ruch v Nitrianskom kraji*, Nitra 2007.
- Mróz M., Mróz Ł., *Geneza i rozwój Drogi św. Jakuba w państwach Grupy Wyszehradzkiej*, [w:]
P. Sadowski (red.), *Rozwój turystyki kulturowej i przyrodniczej na pograniczu polsko-słow-
wackim*, Wyd. PPWSZ, Nowy Targ 2012, s. 123-132.
- Nemčíková (Haspřová) M., *Cestovný ruch – impulz regionálneho rozvoja Euroregiónu Beskydy*,
„Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitas Comeniana: Geographica, Supple-
mentum“, nr 3, 2005, s. 180-185.
- Nemčíkova M., *Geografické špecifiká Kostolianskej kotliny*, „Geographia Cassoviensis“, r. 1,
t. 1, Košice 2007, s. 137-140.
- Oremusová D., *Geografické aspekty regionálneho rozvoja mikroregiónu Termál*, Univerzita
Konštantína Filozofa, Nitra 2009.
- Veselovský J., *Religiózný cestovný ruch v okrese Zlaté Moravce*, „Studia Turistica“, r. 5, t. 1,
2014, Vysoká škola polytechnická Jihlava, s. 33-41.
- Veselovský J., *Religiózný cestovný ruch na príklade obce Topoľčianky*, [w:] *Sborník z 21. Středo-
evropské geografické konference 2013 v Tlači*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity,
Brno 2013, s. 154-167.

Netografia

- www.jakubskacesta.eu/site/page?view=aktuality [pozyskano 15 XII 2014 r.].
- www.jakubskacesta.wbl.sk [pozyskano 15 XII 2014 r.].
- www.e-obce.sk/erby.html [pozyskano 15 XII 2014 r.].
- www.peregrinossantiago.es/esp/wp-content/uploads/informes/peregrinaciones2004.pdf
[pozyskano 15 X 2014 r.].
- [www.slovenskyorol.sk/view.php?nazevclanku=orolska-cyklisticka-put-na-sviatok-sv-cy-
rila-a-metoda-5-7-2012&cislocclanku=2012070001](http://www.slovenskyorol.sk/view.php?nazevclanku=orolska-cyklisticka-put-na-sviatok-sv-cy-
rila-a-metoda-5-7-2012&cislocclanku=2012070001) [pozyskano 1 IX 2014 r.].
- www.zteplickynavrsatec.sk/index.php?page=putnici-vrsatec [pozyskano 1 IX 2014 r.].